A KIRÁLYI JÓZSEF MŰEGYETEM KÖNYVTÁRA

A késmárki evang. kerületi

LYCEUM

ÉRTESITVÉNYE

az $187^{6}/_{7}$-ik évre,

melylyel egyszersmind nevezett intézet t. cz. pártfogói, általában a nevelésügy barátai a folyó évi junius 26-ikán, délelőtt 10 órakor tartandó

zárünnepélyre

és ugyanazon nap

délután 3 órakor a lycealis nagy teremben

tartandó

lycealis közgyülésre

ezennel tisztelettel meghivatnak.

Scholcz Frigyes,

igazgató tanár.

KASSA,

NYOMATOTT KOSCH ÉS SCHARF KŐ- ÉS KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.

1877.

REV 98

A késmárki evang. kerületi

LYCEUM

ÉRTESITVÉNYE

az $187^{6}/_{7}$-ik évre,

melylyel egyszersmind nevezett intézet t. cz. pártfogói, általában a nevelésügy barátai a folyó évi junius 26-ikán, délelőtt 10 órakor tartandó

zárünnepélyre

és ugyanazon nap

délután 3 órakor a lycealis nagy teremben

tartandó

lycealis közgyülésre

ezennel tisztelettel meghivatnak.

Scholcz Frigyes,

igazgató tanár.

KASSA,

NYOMATOTT KÓSCH ÉS SCHARF KŐ- ÉS KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.

1877.

REV 98

REV 2010

Tartalom.

I. Londoni Mayer J. György életrajza 3
II. Lyceumi tisztviselők 19
III. Tanári kar 20
IV. Tantárgyak 21
V. A magyar, német, latin nyelvből irásbeli dolgozatokul föladott tételek 26
VI. Jelentés: A) 27
B) Az ifjuság létszáma 28
C) Tanszerek 29
D) Alumneum és convictus 30
E) Szorgalomdijak 31
F) Érettségi vizsgák 32
G) Uj alapitvány 32
VII. A Lyceum emléklapja 32
VIII. A növendékek névjegyzéke 33
Figyelmeztetés 36

ORSZÁGOS PEDAGÓGIAI KÖNYVTÁR ÉS MÚZEUM

I.

Londoni Mayer János György életrajza.

(A lyceumi könyvtár javára rendezett nyilvános felolvasás alkalmával f. é. április 29-én olvasta a szerző).

Mayer János György kilenczvenegy évet, két hónapot s egy napot élt; két ország mondhatta őt magáénak: Angolország és Magyarhon; a meddig Londonban élt, nem egy szerencsétlen földije ismerhette fel benne a vendégszerető magyar hazafit.*) szülőföldén pedig, hol életének utolsó éveit töltötte, büszkeséggel a „londoni" czimet**) tették igénytelen családi neve elé; a fiatal nemzedék kegyelettel „öreg urnak" nevezte, a késmárki Lyceum pártfogóját tisztelte benne.

Tehetnék-e méltóbbat, mintha e ritka férfiu életképét nehány vonással e lapokon lerajzolom. És midőn azt teszem, úgy érzem, hogy egy részét a hála adójának rovom le, mire a boldogúlt nemesszivüsége intézetünket lekötelezte; másrészt azt vélem, hogy a kedves halott emlékének felelevenitésével a lelki erő, az ernyedetlen munkásság és törekvésnek, az emberszeretet és áldozatkészségnek tanulságos példáját állitom a tanuló ifjúság elé, mi különben tükreül is szolgálhatna iparosaink törekvéseinek és reményeinek.

Leibicz, ½ órányira Késmárkhoz, egyik legrégibb városa a Szepességnek; kiterjedésre nézve megmérkőzhetik bármely testvér várossal; azonban lakosságának száma alig közeliti meg a 3000-et.

Ritka szorgalmú és törekvő város; posztósainak és takácsainak készitményei most is még keresett czikkek, mezei gazdái ismervén és követvén a helyi példabeszédet: „Wer ſich in Leibiz will ernähren, muß früh in Kottenau umkehren", jólétnek örvendenek. A keserves és édes emlékekben egyaránt gazdag helység hajdan

*) Mészáros Lázár „Élettörténeté"-ben Szokoly Viktortól azt lehet olvasni Mayer J. Györgyről: „Ez egy igen derék, müvelt és vagyonos szües, ki a hontalan magyarok sanyaruságát nem egy alkalommal igyekezett gyöngéd szolgálatkészséggel enyhiteni."

**) Mayer J. György londoni polgár volt.

nagyobb virágzásban volt; a husziták iszonyú dulásai, a nagy tüzek és a vasutak folytán bekövetkezett pangása a helyi iparnak, lakosságának számát és jövedelmét is alább szállitotta.

Mind a mellett sokat tud felmutatni, mivel nem minden XVI szepesi város bir. Van a többi közt virágzó községi iskolája öt tanitóval, mely már 1787-ben közösnek szerveztetett Kazinczy Ferencz tanfelügyelősége alatt, van kórháza; igen kiterjedt határán. — 13,338 hold és 1150□ öl, — két falu és egy gyönyörü fekvésü gyógyfürdő van. — Bir vizvezetékkel, mely a gazdasági épületekben található rosz kútviz helyett tiszta, egészséges vizet szolgáltat. Itt tanitott a hires Preiszner Tamás már 1520 óta a reformatio ébresztette szellemben; itt élt és működött a népnevelés és tudomány barátja, Plánicz Károly róm. kath. lelkész († 1832), ki 32,160 frt és 71 hold földből álló alapitványt tett, melynek jövedelméből az oda való iskolás gyermekek vallászkülönbség nélkül a szükséges tankönyveket kapják, szegény árvák és özvegyek, szegény kézmüvesek gyámolittatnak, és tiz róm. kath. vallásu gymnasiumi tanuló egyenkint 60 frttal segélyeztetik évenkint.

Falai között nem egy a közéletben feltünt férfiu bölcsője rengett.

Itt Leibicz városában született Mayer János György 1786. január 19. egy közvetlen az evang. templom mellett, az út hosszában, a Mária szobor*) közelében állott földszinti házban.**) Édes

---

*) Ily szobrok a XVI szepesi városok mindegyikében láthatók, melyeknek felállitását állitólag herczeg Lubomirszky, ezen városok volt lengyel kormányzója szivbeli dolognak tartotta.

**) Ezen házat a boldogúlt az 1859-ki tüzvész után azon óhajtással és feltétel alatt engedte át az evang. községnek, hogy a megette álló két házzal együtt leromboltassék és az igy nyert szabad tér, kertté alakittassék. Nagylelkü adománya elfogadtatván, az evang. község akkori lelkes felügyelője, Scholcz Sámuel a háromszög alakú szabad tért, valamint magát a templomot is szép keritéssel vétette körül. A bekeritett tér fákkal és bokrokkal való beültetésére legtöbbet tett az 1863-ban Londonból visszatért aggastyán. Kertészkedni szeretvén, miről odavaló rokonának csinos kertje is tanúskodik, maga kezdett ásni, ültetni, öntözgetni.

E példája, az ő tekintélye, meg szellemes szavai által az ezen ujitással ellenkezőket is megnyerte. Igy szóllott a többi közt a tanácskozásra hivottakhoz: „Jeder Baum iſt ein Menſchenleben. Jeder Menſch ſollte im Leben wenigſtens einen Baum pflanzen. Verzweifeln Sie nicht meine Herren, es wird ein ſchöner Platz werden, Auge und Herz wird ſich daran ergötzen. Wenn wir nichts haben, ſo macht uns das Wenige, das wir erwerben, glücklich. Was in uns lebt, geht in dieſe Pflanzung über, es wird lange leben. Es iſt kein wahres Sprichwort: Holz und Unglück wächſt jeden Tag! Wo ſind die ſchönen, ſaftig-grünen Bäume vor den Häuſern meiner Vaterſtadt, wo die herrlichen Waldungen am Fuße der Karpathen?! Baumleere Plätze in den Städten ſind wie Menſchen ohne Herz, ohne Gemüth. Die Volkswirthſchaft iſt ſchlecht, man muß die Waldungen ſchonen, und was das Unglück betrifft, das iſt es ja, was wir uns ſelbſt bereiten! Heute verkaufen wir den jungen Wald und Morgen den zum alten, ehrwürdigen Handwerk gehörigen Klopfſtock, den Webeſtuhl, die Wollſpinnerei. Was iſt aus den ehemaligen deut-

atyja, Mayer Sámuel, édes anyja, Anna Mária a kezeim közt lévő levelekből következtetve, vallásos, istenfélő, tiszta eszű és erkölcsű emberek voltak, kik három gyermeköket vallásos és hazafias szellemben nevelték. Ezen szellem az, mely János Györgyöt már gyermekkorában, minden szépre és jóra tette fogékonynyá, ez vezette aztán lépteit az országot világot látni indúlt ifjúnak; erre hivatkozott édes atyja mindenha és akkor is, midőn immár férfivá lett fia elveiben megállapodva, önállóan kezdett gondolkozni és cselekedni*) és ezen szellem az, mely a tapasztalatokban és élményekben oly gazdag Mayer J. György aggkorának is egyik legfényesebb vonása volt.

Ha nem kétkedünk, hogy a szülői házban folyt egyszerű, kedélyes, vallásos zamatú élet behatásainak felette sokat köszönhetett,

---

schen Städten und deutschen Ortschaften Zipsens geworden?! Ich höre, die deutschen Namen wie: Mayer, Konrád, Schmidt klingen dort: Majernik, Kundrot, Schmidacsek. Die armen Leute trauern, als ob sie wüßten, wieviel sie verloren haben; ihr Arbeitsvieh ist krumm und traurig. Es ist gut, neben der Feldwirthschaft auch ein Handwerk zu treiben, Sie wissen ja: Handwerk hat einen goldenen Boden. Ist die Saatzeit vorüber, soll man am Webstuhl sitzen und arbeiten und nicht schon Vormittag im Wirthshaus sitzen. Wie kann man genießen wollen, wenn man keinen Ueberschuß von dem Erträgniß seiner Arbeit aufzuweisen hat?! In England wird auch in den Bürgerhäusern gut gegessen, aber nur nach der Arbeit. Meine Herrn! man muß arbeiten, pflanzen und bauen, Kräfte und Pfennige sparen, damit man im Alter sich freue und genieße".

Hasonló értelemben nem egy izben nyilatkozott. Egy alkalommal a nálam egybegyült tanári testület előtt elbeszélte, mennyire csodálkozott, visszatérve (1875. őszén) londoni látogatásából, és megpihenve a Kassa-oderbergi vasut egyik állomásán, hogy ott hétköznapon annyi abaposztós ember lézengett és bámészkodott, sötét háttért képezve azon néhány uriasan öltözött, arany óralánczczal és pompás gyűrűkkel ékeskedőkhöz, kik ugyanott csendesen mulattak. Azon feleletből, melyet kérdésére adott egy oda való népbarát, könnyen meggyőződhetett arról, hogy ezen urak a legészszerűbb gazdák; keveset adnak ki, ha mulatnak, és nem is kell annyit dolgozniok; pénzök napról-napra mindinkább dagadó jövedelmi forrás, melyből csak a feleslegesnek egy igen csekély része folyt ki; holott amazok, kiknek tőkéje a kéz, sokat szeretnek mulatni és keveset dolgozni; keveset vetnek, de annál gyakrabban szeretnek kiballagni, hogy halljak a vetésök növését, keveset aratnak és nem bánják, vagy nem veszik észre jövedelmök szegény forrásának teljes apadását, önnön erejök ellankadását, mely erőt az „utolsó mentőszer" a pálinka ugyan rövid időre még feszíteni, de helyre hozni nem tud.

*) Édes atyjának Leibiczon 1812. október 12-én kelt levelében, melyben Párisban dolgozó fiát a többi közt szülői iránti s erkölcsi és hazafias kötelességeire figyelmeztette, erre vonatkozólag következők olvashatók: „Handle fortwährend klug, vorsichtig und einsichtsvoll, zeichne dich durch rühmliche Thaten aus, damit du deiner Nation in einer so weltberühmten Stadt Ehre machst und dir bei einem Volke, welches jetziger Zeit die Aufmerksamkeit der Welt auf sich zieht, denjenigen Ruhm erwirbst, der mit Recht einem Ungar gebührt. Wir sind mit deinem Unternehmen vollkommen zufrieden und werden auch in Zukunft deinen klugen Vorsätzen kein Hinderniß stellen, nur handle stets einsichtsvoll und tugendhaft, laß dich Leidenschaften nie hinreißen und sei Mann in deinen Jahren. Wir flehen den Höchsten an, unsere Wünsche an dir in Erfüllung zu setzen. Laß dir, theurer Sohn, noch die Ermahnung aus Herz legen, die Eltern ihren Kindern nie genug wiederholen können. Habe Gott vor Augen und im Herzen, laß dich die Tugend leiten auf allen deinen Wegen und handle gerecht in allen deinen Unternehmungen, traue auf Gott und seinem Beistand, dessen Schutz und Obsorge wir dich aller Orten befehlen."

úgy egyszersmind nem keveset tulajdonithatunk környezete, szülőfölde és az ország akkori zajos eseményei befolyásának.

Szepesmegyét, különösen pedig németajkú helységeit egy ugyanazon szellem jellemzi a múlt században is. A haza, a szenvedni, türni és szomorú sorsukban megnyugodni tanult, szorgalmas, munkás szepesi lakosokat szintoly vallásos és hazafias népnek ismerte. És ha különösen kiemeljük, hogy a sok tekintetben félre ismert II-ik József előtt valamint másutt, úgy itt is sok evang. helységnek templomot épiteni, lelkészt, tanitót fogadni, nyilvános isteni tiszteletet tartani, vagy hogy ott más község protestáns lelkésze keresztteljen, vagy az úri szent vacsorát kiszolgáltassa, nem, vagy csak súlyos feltételek alatt engedtetett meg; vagy ha tudjuk, hogy némely protestáns templom és iskola csak a város falán kivül épülhetett, mint p o. Késmárkon történt, ugy megérthetjük, hogy a vallásszabadságtól megfosztott hivek inkább magokba vonultak, és hogy a vallásos kebel minden keserűségeért a házi isteni tiszteletben keresett kárpótlást.

Mind a mellett egy esetet sem lehet felemliteni, mely bizonyitaná, hogy a vallásos hitök miatt annyira zaklatottak a magyar haza, e közös anya érdekei iránt kevésbé lelkesültek volna, mint más valláson lévő szerencsésebb földiei, vagy más vármegyék magyar ajkú lakosai. Sőt ellenkezőleg! Tudjuk, hogy már azon időben is, mely a II-ik József alatt bekövetkezett általános nemzeti visszahatást megelőzte, midőn nem egy magyar család mondott le nemzetiségéről, nyelvéről és nemzeti viseletéről. Szepesmegye iparosai, kik legény korukban Miskolczon, Debreczenben vagy más városban, vagy Erdélyben a magyar nyelv kedveért megfordultak, lelkesedéssel és meggyőződésből ragaszkodtak a magyar nemzeti viselethez, a magyar beszédhez, mely utóbbinak ép úgy vehették hasznát a debreczeni országos vásárokon, hová nagy mennyiségű mindenféle gyártmányaikat vitték, mint anyanyelvöknek Lipcsében, melyet különösen szűcsök, köztük Lám András Késmárkról, rendesen látogattak*).

És nem egy „deák“ hagyta el a magyar nyelv kedveért egy-két évre a szepesi iskolát, mint Mayer János Györgyünk, a ki a m.-szigeti főtanodában tanult meg magyarul, Nem is emlitve azon tényt, hogy külsőleg is magyar nemzeti viseletével, melyből a zsi-

*) Még e század elején is csupán Késmárk szállitott egy-egy debreczeni vásárra kétszáz harminczezer frt értékü árukat. A Melczer, Nendtvich, Raisz, Stenczel, Fischer, Lindtner-féle festőczégek egyenként 4—8 szekérrel vittek fehéritett és festett vásznat; kalapokat nagy mennyiségben szállitottak: Alexander, Feigel, Weszther és más kalaposok. Készitményeiket vitték oda továbbá: Schwartner, Rojkó tűsök, Neubehler és más szijgyártók, a szűcsök és irhatimárok.

nóros, ezüstgombos, ezüst mentekötőjü bekecse nem hiányozhatott, Szepesmegye oly példát adott, a melynek láttára büszkén dobogott fel szive a németszóra ide jött magyar ajku ifjaknak, és lelkesült örömre gyuladt keble mindazoknak, kik a nemzeti ügyet szivökön hordták*).

Mayer J. György az elemi iskolát szülővárosában elvégezvén, a késmárki Lyceumba került, hol azon időben, mint Hunfalvy Pál a „Tanulmányok"-ban irja, nagyhirű férfiak, mint Podmaniczky Ádám, Genersich János, Kralovánszky András, Asbóth János és Mihálik Dániel működtek, Késmárkról két év múlva M.-Szigetre költözött a magyar nyelv megtanulása végett. Onnan egy év mulva visszatérve, megint Késmárkon járt két évig egész a Rhetorikáig, a legnagyobb szorgalommal és legjobb sikerrel tanúlva. Tanárai a jövendő theologust vélték benne látni. De ő, ámbár szülői is, kivált édes anyja theologust akartak belőle faragni, ugyancsak édes szülői beléegyezésével lemondott a tudományos pályáról. Okúl arra leginkább az szolgált, hogy azon időben, valamint e század első felében is felette nagy volt a theologusok száma, kik közül sokan évekig paedagogizáltak, mig csak falusi iskolatanitói, vagy papi állomásra szert tehettek. És ő azon elvet vallván, „hogy becsületes ember akármely életpályán lehet boldog és tehet jót" elhagyá az iskolát és édes atyja mesterségét választva, szücs lett.

A szücsmesterség azon időben úgy is nagyon jövedelmező üzlet volt; a szücskészitmények Szepességen, de kivált az Alföldön, Erdélyben, Oláhföldön, Lengyelországon nagy keletnek örvendtek. S nem egy szepesi szücs telepedett le az Alföldön vagy Erdélyben, hol szorgalmát isten áldása érte. Hozzá járult, hogy a kézművességet akkor még egy neme a regényességnek környezte. A kézmivesek társulatai az ugynevezett czéhek hazafias indúlatot és polgári erényt ápoltak. Czimeres zászlaik alá nem egy szegény ifju vágyott és örült, ha „tanulónak" felvétetni sikerült, hogy a „tanuló" évek elmultával „legény"nek felavattatva, „vándorlókönyv"-évei, ezen a nagy urak gazdag utazási eszközeivel felérő okmánynyal, helyről-helyre, országról-országra utazhassék, tapasztalva, tanulva, okulva; kevés pénzzel, de annál nagyobb kedvvel; sok bajjal megküzdve, de el nem csüggedve, jól tudván, hogyha mindenéből is kifogy, nyitva áll előtte a „tanya" (Herberge), hol őt az „atyamester" (Herbergsvater) „isten hozta" „Willkommen" üdvözlettel fogadva, a tölt „billiko-

*) Kazinczy Ferencz a Késmárkon töltött időre és gerjesztő benyomásaira megemlékezve, a többi közt azt irja: „Gyönyörü képe az én életemnek! mint óhajtottam Szontagh Mihálylyá válni, ki ott a zöld mentében veres nadrággal, rókatorok-prémmel és ezüst zsinórral jára; óhajtottam, hogy én is felserdülhessek, nekem is ilyen zöld mentém és veres nadrágom lehessen." L. „Kazinczy és kora", irta Toldy Ferencz 1859.

mot“ (den Willkomm)*) adja kezébe és eledellel és szállással is ellátja.

Mayer J. Györgyünk rövid idő mulva segéddé lévén, csak hamar vágyni kezdett a világba. De restelte, hogy nálánál fiatalabb legények jobban értenek a mesterséghez: anyanyelvén kivül magyarúl, latinúl beszélni tudott ugyan, de az neki semmi előnyt nem nyújtott a dolgozó asztalnál, neki tűrni, törekednie kellett, hogy valamint míveltségre nézve társai fölött ki magaslott, munkára nézve is velök versenyezhessen és nemcsak jutalmat, hanem elismerést is nyerhessen.

A mesterségben nem igen jártas, de finomabb erkölcscsel és nemes önérzettel biró ifjú búcsút vévén bérczes szülőföldétől, először Eperjesen, azután Kassán, összesen huszonkét hónapig és azután Miskolczon három évig dolgozott. Ha ezen városokban töltött hónapok és évek számát oly pontosan megemlítém, természetesen azt akartam megjegyezni, hogy most egyedűl tőle függött, vajjon vándorlása ezen első éveinek sorát toldja meg, vagy fogjon önálló üzlet megnyitásához. Vándorló könyvével is igazolhatta, hogy nemcsak „hűségesen és szorgalmasan“ dolgozott, hanem „három“ évnél többet töltött a vándorláson, sokat tanúlt és mérsékletesen s takarékosan élve, ruhára és néhány forintra is szert tett, nem kellene pirúlnia, ha visszatér szülőföldére.

De ő be nem érte azzal. Gyermekkori vágyai, melyeket a szülői házban és az iskolában hallottak benne felébresztettek, magasabb czélok felé vitték most az ifjut. A mely országot földiei már a reformatió idején meglátogattak, a honnan Luther iratait magukkal hozták, azt ő is látni akarta. Útnak indúlt tehát 1807-ben, vissza nem rettenve azon számtalan veszélytől, melyeket a romboló franczia háború szült. Ezen utazásai közben nem egyszer forgott nagy veszedelemben, gyakran és sokat nélkülözve, de annál többet tanúlva és használva idejét; el nem csüggedve, bátorságát megtartva, isten segedelmével szerencsésen esett keresztül a legváltozóbb viszontagságokon.**) Megfordúlván Szászországban, Thüringiában, Berlinben, végre Braunschweigban telepedett le hosszabb időre.

---

*) Willkomnak nevezték, (Szepességen még most is nevezik) azon serleget, melynek zászlócskája czimerében „Willkomm“ üdvözlet állott. A magyarajkú vándor legény billikomnak nevezte el e serleget és valószinű, hogy e német willkommen-ból, mit a magyar tud. akad. nagy szótára is lehetőnek tart, származott a „billikom“ szó.

**) Erre vonatkozólag irja édes atyja: „Mit Bestürzung und innigster Betrübniß mußten wir erfahren ꝛc., aber auch unsere Freude erklären wir wegen göttlicher Leitung deines mannigfachen Glückes. Auch wir können nicht immer im Rosengarten sitzen, wir müssen auch vielem Ungemach, Leiden und Drangsal unterworfen sein und unser Vertrauen auf Gott setzen .... der gütige Gott sei fernerhin dein Begleiter, dein Rathgeber, dein Segensgott“ ꝛc.

Ha már Szászországban, Thüringiában, Porosz földön és általában azon német városokban, melyeket eddig látogatott, úgy Braunschweigban is tapasztalhatta, mennyire szeretik, tisztelik, becsülik az ideálista németek a magyar ifjakat, kik sokat adnak a magyar nemzeti becsületre, kik mérsékletesen élve, tiszteségesen öltözve, adósságot nem csinálva, ruhát hitelbe nem varratva „auf Pump machen laſſen", — mint mások, kik büszkeségüknek tartják, ha tartozásukat csak évek múlva, vagy épen nem fizetik meg, — példányai voltak a természet eredetiségének, az eredeti természettel járó élénkségnek, szivósságnak, józan felfogásnak, a szeplőtlen erkölcsnek és az emberiség szent érdekeiért lángoló szivnek. Talán most is úgy van, és remélhető, hogy azok, mik néhány évvel ez előtt bizonyos németországi városokban történtek és az ott időzött magyarországi ifjak viselt dolgait a legszomorúbb világitásban mutatták, nem fognak többé előfordúlni! Hisszük, hogy ezután is a Németországon és általában a külföldön időző magyar ifjak, és különösen a „deákok", a magyar értelmiség e fiatal képviselői, a régi jó erkölcsöket fogják szem előtt tartani; és komoly magukviseletével, nemes törekvésükkel, óvakodva a trágár beszédtől, rút tivornyától, gyerekies hadonázástol az ugynevezett „mensur"-án, szép példáúl fognak másoknak szolgálni, és érdemessé teendik magokat a dicső emlékezetű német fejedelmek által magyarok számára alapított szorgalomdijakra*). Hajdan Halléban a hires „árvaházban" a „kedvelt, komoly magyarországi ifjakat", kik az oda való egyetemen hallgattak, alkalmazták tanitóknak. A kedélyes német polgárok még azt is, kinek nevét tudták, szeretetük és tiszteletük jeléül „Herr Ungar"-nak hivták, a mi különben ott még most is ugy szokott történni.

Hát még a negyvenkilenczediki magyar események mennyire fokozták Németországnak hazánk iránti rokonszenvét! Keseregtek midőn megtudták: „Es fiel der Freiheit letzte Schanz' und Ungarn blutet ſich zu Tode" és szivökből mondhatták: „Wenn ich den Namen Ungarn hör, Wird mir das deutſche Wams zu enge; Es brauſt darunter wie ein Meer. Mir iſt, als grüßten mich Trompetenklänge.". És akármely német polgár házában lehetett akkor a magyar szabadságharcz bajnokainak arczképeit látni.

*) Érdekes a következő eset: Schramkó nevű gömörmegyei ifjú e század elején, J . . . városában tanúlván, párbajra hivatott. A párbajt elfogadva, megjelent a kitüzött napon a „mensur"-án. Ott a mindenféle kötelékkel, vivó kezlyükkel és egyenes kardokkal ellátott számos német fiúk szemök láttára iszonyatos bunkóját szűre alól kihúzván és az asztalra tevén, azok annyira meghökkentek, hogy jobbnak látták „tiltakozással" elsompolyogni. Schramkó eljárását sokan legeredetibb és legjobb eszköznek tartották a haszontalan verekedésnek „Paukerei" nevetségessé tételére.

De az immár huszonöt éves kort túlhaladt Mayer J. Györgyünk, bármennyire jól ment dolga Braunschweigban, miután két év óta szüleitől levelet nem kapott, nem kaphatott, és midőn a honvágytól is erősebben gyötörtetett, mint valaha, visszavágyott bérczes szülőföldére. És csakugyan el is hagyta Németországot 1811-ben és hazafelé sietett. De mily roppant csapás érte a Prágába érkezettet! Az óvatos, tapasztalt fiatal embert, kinek ellenséges katonák garázdálkodásai nem ártottak Németországon, Prágában egy „jó barátja" mindenéből kifosztotta. Oda lett annyi év keserves munkájának a gyümölcse, oda a viszontlátás öröme. Ily állapotban, jó kedv és pénz nélkül „csak nem mehetett" kissé kritikus földiei elé*), ámbár jól tudta, hogy szülőinek várva-várt, legkedvesebb vendége lett volna.

---

*) Az egyszeri „segéd" csak vándorbottal, és semmi egyébbel térvén vissza Szepességre azon kérdésre „hol van a holmija?" azt felelte: „der Koffer kommt nach". Még most is így szokták némely szepesi városban faggatni a vándorlásáról visszatért, de semmit sem keresett fiatal embert.

Némely Bélántúli helységben pedig a becsípett és ennek következtében pórúl járt, de különben is könyelmű kézmívessel így szeret tréfálni a józan földmives nép:

„O du lieber Schusters Jakeub!
Wos ej' neus en der Stodt?
Worst je met e' Birdchen Tschizsen!
Hast e' guten Mark' gehatt!

Hast euch metgebrocht e Johrmark'?
Wejst je 's ej' so Gescheck.
En der Bejl es er geblieben!
Gej zureck, gej zureck!

O du lieber Schusters Jakeub!
Wu hast's Weib, wu hast's Gleck?
En der Bejl hast je gelossen!
Leuf noch heut, leuf zureck!

O du lieber Schusters Jakeub!
Wu hast's Geld, wu die Reck?
Mach dich schnell nur of die Socken!
Of der Stell, leuf zureck!"

Kedves Csizmadia Jakab!
A városban mi ujság van? (Késmárk városa értetendő.)
Vittél csizmát kis batyuban!
Úgy-e jó keletje volt?!

Hoztál vásárfiat nekünk?
Tudod, hogy ez ugy illik!
Ott feledted biz azt Bélán!
Nocsak vissza, nocsak vissza!

Prágában maradt tehát egy ideig, hogy megint egy pár forintot keressen és azután tovább folytathassa vándorlásait. Prágából szülőit, kiket Braunschweigból tudósított, hogy nem sokára otthon lesz, levéllel biztatta, mire nem sokára eszes belátó szülőitől a Prágán maradásra figyelemreméltó utóirattal ellátott levélben engedélyt kapott*).

De nem maradt tovább két hónapnál Prágában. Visszatért Szászországba és onnan tovább-tovább ment, a még nem látott német városokat látogatva, egy évig itt dolgozva, magába vonúlva, a legkevesebbel bérve. A sokat nélkülözni tudót ugy sem vonzotta a zajos mulatság, a koresmai hősiesség. Csapszéket most épen nem látogatott. Megvetéssel nézte, hogyan vágyódnak társai a munkaszünet után, a „kék hétfő"-re „Blauer Montag", melyet rendesen a „kék kedd" „Blauer Dienſtag" követett.

Ő nála e napokon sohse szünetelt a munka és csak is sajnálhatta azokat, kik kék foltokban részesültek ilyenkor, a csapszékben dorbézolva, és egészségöket, boldogságukat aláásták.

De a zöld csötörtököt, a nagypénteket, valamint a vasárnapot reggel a templomban ünnepelte, a délutánt pedig az isten nyilt ege alatt töltötte, élvezve a fris levegőt, kipihenve a hét fáradalmait.

De vágyának szárnyai most, midőn épen az aggodalom szerte Németországon fokozódott, Francziaország felé vették irányukat, hogy ő azon népnek, mely a hatalmat magához ragadván, felsőbbséggel birt Európában, szokásaival, erkölcseivel közelebbről megismerkedjék és nyelvét megtanulhassa. De vajmi nehezen, mennyi küzködés és kiállott veszedelem után állapodhatott meg Párisban 1812. szept. 10-én! És ide érve, mennyire zaklattatott, mennyi bajba került, hogy be nem soroztatott egy idegen állam hadseregébe!

Nincs e sorok olvasói közt egy is, a ki Francziaország akkori állását nem ismerné; nincs, a ki el nem hinné, hogy Mayer János Györgyünk előtt tágabb és nagyobb lett a látkör?! De miután ő

Hej! Csizmadiafi Jakab!
Hol van a nőd, hol szerencséd?
Ott maradt biz az mind Bélán!
Eredj még ma, siess vissza!

Hej! Csizmadiafi Jakab!
Hol a pénz, hol a talpbőr?
Nosza rajta! nosza talpra!
Szaporán csak siess vissza!

*) Ezen utóirat igy hangzik: „Sollteſt du laut deinen Einſichten dem Wandern überdrüßlich ſein und kein Vergnügen allda finden, ſo erfülle das ſehnſuchtsvolle Wünſchen deiner treuherzigen Mutter, dich bald umarmen zu können, denn wir ſind alle ſterblich."

maga arról, a mi értelmi és kedélyi oldalát illeti, beszélni mindég vonakodott, és miután Párisból irt leveleiből csupán egy Franciaország vallásos viszonyaira vonatkozó idézet maradt fenn*), be kell érnem azon adatokkal, melyek párisi életének anyagi oldalára vonatkoznak. Napoleon orosz hadjárata, melyben félmilliónál több harczos részt vett és mely fél Európát gyászba döntötte, nagymérvű hasznot hajtott, kivált a franczi szűcsüzletnek és igy a St. Honoré utczában 131. sz. a. lakott Nébé majsternek és segédének, Mayer J. Györgynek is. Prágai veszteségét itt százszorosan hozta helyre, és jövendőjének biztosabb alapra fektethetésének reménye mindinkább fokozódott. Kár, hogy ezen általánosságon kivül a Párisban töltött két évnek részleteiről adatok hiányában, semmit sem szólhatok. Legfeljebb annyit emlithetek, hogy az itthon történtek, ámbár az akkori világrázkódtató eseményekkel szemben, csekélyeknek tűnnek fel, mégis nagyon is hatottak a világvárosban időzőre, és ép úgy játszottak be hol leverőleg, hol emelőleg szive hangulatába, mint a mennyire felébresztik a mi érdekünket.

De nem hozom fel egyenkint, mily körülmények közt éltek akkor szülői: hogyan érintette az 1811-ik devalvatio, melynek következtében 1 frtnak az értéke 8 garasra szállott alá, vagyonát édes szülőinek; mit vártak és reméltek nálunk Oroszország elfoglalásától, vagy: hogy az 1813. aug. 24. és 25-én volt roppant vizáradás elpusztitotta Szepességet és igy Leibiczot is, hol 300 házba hatolt be a romboló elem: hogy a reá következett évben gazdag aratás volt; mily csekély értéke volt az árúknak és élelmi szereknek és hogy Leibicz hat embert állitott, és azonkivűl még egy lovat, egy és fél hordó bort és nagy mennyiségű rozsot és zabot adott a sereg számára.

Mayer J. György, kinek lelkében még vén korában is fennmaradt ifjúi vágyainak némi nyoma, most, miután a szövetséges sereg diadalmas bevonúlását Párisban és a Franciaország felett borongó sötét fellegeket látta, azon tervre ébredt fel töprenkedései közben, hogy tengerre szállva, Angolországba útazzék. — 1814. junius havában Anglia partján kikötve, Londonba érkezett, hol aztán végkép megállapodott és félszázadot töltött nemes, munkás életéből. Londonban Mr. Binter az Oxfort-(Street) útczában levő szűcs- és szőrme üzletében nemcsak munkát s bő jutalmat és elismerést talált, hanem itten egyszersmind a legédesebb remények és boldogság napjai kezdtek rá derűlni. Mr. Binter üzlettársúl fogadta a szerény, szeretetreméltó, némi tőkével biró, takarékosan élő, több nyelvet beszélő és valódi angolszász komolysággal és vállalkozó

*) Egy Künczler Sámuel leibiczi evang. lelkész által irt levélben, melyet Mayer úr ép úgy tartogatott, mint az édes atyjáéit.

szellemmel biró férfiút. És Mr. Binter nem csalódva fiatalabb üzlettársában, szerencsének tartotta, hogy az üzlettársában nem sokára vejét ölelhette.

Mayer János György akkor negyven éves volt, mikor társának egyetlen leányát elvevén, egyszersmind apósa üzletét is át vette, melyet 1855-ig folytatott. Sorsa ezen fordúlatának, jólétét és meggazdagodását illetőleg nem keveset köszönt. Mert mint egy Angolországban megfordúlt barátomtól, kihez erre nézve, mint hozzáértőhöz útbaigazitás végett fordúltam, tudom, Angolországban azon korban kevés szűcsüzlet volt. E tekintetben megelőzte azt a különben ügyefogyott Magyarország, melynek már azon lakosai is, kik egy ezredév előtt jöttek be Ázsiából, értettek némely kézművességhez, különösen a szücs-, kovács-, és timármesterséghez, a mire büszkék is lehetünk, mint egyáltalában méltán büszkék lehetnek az iparos névre, mint igen régi dísznévre, a mi iparosaink, kikről a német költő azt mondta, hogy „Ehre jeder Hand mit Schwielen."

Angolországban most is nehéz dolog új üzletet nyitni. De Mayer J. Györgynek, mint szepesi embernek, ki már gyermekségétől, és mondhatnám természeténél fogva, munkásságra, óvatosságra, rendre volt szoktatva, és ki azon felül többet is tanúlt és tudott, mint sok földije, könnyebben sikerült egy már fennálló üzlet átvételével meggazdagodni. És ha tekintetbe vesszük, hogy akkor még kevés vetélytársa volt, csodálkoznunk kellene, ha meg nem gazdagodott volna.

Angolországban egy már jó hírnévben álló üzlet nemzedékről nemzedékre is bő forrása marad a jövedelemnek. És Mayer Györgynek szépen is jövedelmezett az, hát még három háza Londonban?!

Egyébiránt a jólétre szert tett „Öreg úr" most is és mindaddig, mig testi ereje engedte, fáradhatlanúl dolgozott.

Egyszerűen élt most is, de nem úgy, hogy a mellett elhanyagolta volna a maga és övéinek értelmi, kedélyi gyarapodását, vagy testi épségét; olvasott, gyönyörködött unokái festő művészetén, vizvezetékkel látta el házának még negyedik emeletű szobáit is, valamint a rendes, kényelmes lakást, a tágas, kellően szellőztetett hálótermet életszükségnek tartotta. Azonkivűl ismerte és gyakorolta is a fényűzésnek egyik legszebb nemét.

És e tekintetben ő igazán megható és követésre méltó példa. Ő, kinek egész valóját szerény igénytelenség takarta, nem engedte meg, hogy szepesi szerettei valamit nélkülözzenek. Biztos adatok alapján sorolhatnám fel az ide küldött font sterling tetemes számát. Azt írja édes atyjának: „Ich wünsche, daß Sie auf meine Kosten ein Paar Pferde, dazu eine Kutsche und Bedienung halten sollen" Más levélben pedig „Lieber guter Vater! empfangen, genießen Sie alles, was

Ihre Person und Ihr hohes Alter bedarf, belieben Sie zu nennen und zu befehlen einiges und alles, was ich dazu beitragen kann."

De életének ezen boldog kora után nem sokára szomorú napok viradtak rá. Édes anyja e közben és édes atyja is nem sokára elhalt; nejét is a halál ragadta el; barátjaiért jót állva, sokat kellett fizetni; két derék fiatal, vállalkozónál, kiket három hajó felszerelésében és Oroszországgal való kereskedésében segitett, hajótörést szenvedvén, negyvenezer ftot. vesztett. Mindazáltal el nem csüggedt. Egyetlen leányát a legjobban neveltette, benne és a serény munkában keresve és találva vigaszt.

A magyarországi 48–49-ki események az ő kedélyére is a legnagyobb hatást tették. S miután Magyarország, mint a német költő mondja „honnet" megbukott, akkor az ő lelke is megrendült. De ha már semmit sem tehetett szerencsétlen hazájáért, úgy legalább azokat, kik a hazáért az ész, vagy Mars fegyverével harczoltak, és most földönfutókká lettek, segíteni elengedhetlen kötelességének tartotta. Ő nála megfordúlt úgy szólván minden magyar menekült. És a tudomány, az egyház, az országlászat, a hadászat emberei nem sajnálták, hogy megfordúltak az „öreg Mayer úrnál" kinek igazán nemcsak úri háza, hanem nemes szive is volt. Oh! mennyi emberi és polgári erényt, mennyi zajtalan szivfenséget és nemesszivűséget takart e kebel! A szerencsétlen menekültek legjobban tudják, mijök volt ő nekik! Az egyiket az oxfordi egyetemen tanittatta, a másikat tanítónak ajánlotta, a harmadikat, hajlamához képest az iparos munka áldásaival ismertette meg. A melyikök leginkább csak jó tanácsra szorúlt, annak szivesen szolgált azzal, valamint szivesen fedezte az Amerikába költözötteknek úti költségeit. Node mindezekről beszélni nem szabad! Az „öreg úr" erről soha említést nem tett; nem mintha azért vonakodott volna arról beszélni, hogy talán elmosódtak volna benne ezen idő emlékezetének képei, hanem mivel úgyakarta, hogy „bal keze ne tudja, mit cselekedett a jobbja". Azért jobb lesz, ha én is hallgatok ezekről. S ámbár a kezeim közt levő adatok alapján erre nézve több részletet hozhatnék fel, mégis azt hiszem, jobb lesz, ha mind az titka marad az illetőknek, kikről tudom, hogy nem felejtik el soha a nyert jótéteményt, annál kevésbé jótévőjüket.

De annyit említhetek, hogy a boldogúlt az ő ismerőseit egy magyar menekültek segélyző-egylet alakítására birta, a mely szintén több Amerikába költözöttnek uti költségét fedezte. És hogy a menekültek 1850-ben többször nála, mert nagyobb terme volt, gyűlést tartottak; Pulszky Ferencz elnöklete alatt kétszer, a mi annyira szemét szúrta a bécsi hangadó köröknek, hogy az öreg úr nevét is, bár neki mint angol polgárnak nem árthatott, a bűnlajs-

tromba iktatták. De valamint a szerencsétlen menekültek az ő pártfogásának örvendhettek, ép úgy tapasztalta a késmárki Lyceum is, melynek hálás tanítványa volt, ép e súlyos korszakban az ő jószivűségét és áldozatkészségét. 1853-ban történt, hogy szép összeget küldött a nevezett intézetnek azon czélból: hogy a Thun parancsolta újjá-szervezést létesitve, azután is a haza érdekében jó szellemben, jó irányban működjék.

Hála neked azért te dicsőült! Emléked fenn fog maradni a késmárki Lyceum emlékkönyvének lapjain soká, soká!

Hála neked is, te kedves emlékű Brocke, ki bár nem a mi hitvallásunk híve, de hazánknak fia valál,*) hallgatva az öreg úr lelkes szavára, intézetünkre hagytad keresményednek egy részét!

E közben a magyar ügyek új fordúlatot vettek. Az 1859-ki évnek eseményei azok, melyek az akkor 70 évesnél idősb „Mayer úr" szivébe is új reményt csepegtettek. Ha 1849. után csak kétkedett és kesergett, úgy most örömkönnyűket sírt, buzdúlt és lelkesűlt; olvasván a távol Londonban az 1859. szeptember végén Késmárkon tartott ág. hitv. tiszakerűleti gyűlés Fest Imre által szerkesztett és ő Felségéhez intézett feliratának tartalmát és ugyanazon gyűlés végzéseit, melyek szerint a protestánsoknak szánt pátens teljes illedelemmel, de férfias határozottsággal mint vértanúságot élt apáknak a fiaihoz nem méltó ajándék visszaútasíttatott; hogy szepesi földiei a patens ügyében tanúsitott maguktartásáért hózivatar és kegyetlen hideg mellett Kassán megjelenve, meggyőződésüket meg nem tagadták, hogy Zsedényi, Máday börtönben martírságot kiállottak; hogy a debreczeni református conventre Biharból, Szabolcsból 30,000 higgadt, hitökért élni, halni tudó férfiak gyűltek, hogy a késmárki feliratban kifejezett elvekhez csatlakozzanak.

El nem feledhette azon benyomást, melyet ezen események rája gyakoroltak. Én sem feledhetem el lelkes szavait, melyekkel ezen események benyomását ecsetelte.

Mayer J. György 1863-ban tért vissza hazájába, melyet közel 60 év óta nem látott. Sem londoni barátai azon figyelmeztetése, hogy ő rosszabbúl járhat, mint Zerr énekesnő, kit azért, hogy, midőn Londonban szerepelt, emberszeretetétől indíttatva, ott a magyar menekültek javára rendezett hangversenyben énekelt, a bécsi opera színháztól elbocsátottak, sem a hosszú út fáradalmai vissza nem tarthatták őt Londonban.

Az akkor 77 éves aggastyán Tamás unokája kiséretében egy-

*) Brocke festész, Londonban Mayer úr házában lakott, elhúnyt 1853-ban.

szerre csak Tátrafüreden jelent meg. Rövid pihenés és üdités végett rándult fel ide. Ide jövet Lőcséről W. . . . . né asszonysággal utazott egy kocsiban. Ezen hölgy elragadtatással beszélt az angolok hazánk iránti rokonszenvéről és különösen az „öreg Mayer úrról", kinek atyai pártfogásában az ő fia is részesült Londonban.

Jól esett lelkének, a mit ez asszonyságtól hallott, de erre nézve egyebet nem szólt, mint hogy ismeri Mayer urat. Tátrafüredre érve, feltünt, hogy az angol vendég, kit eleintén Wainewright néven ismertek, a németül, magyarúl beszélők társaságát is megkedvelte, hogy érti, mit beszélnek, hogy német, magyar szót is ejtett. De kilétét egy hamar meg nem tudták.

Azonban ebédkor új vendég, J. . . . . (emigráns) érkezik, kinyílik az ebédlő ajtaja, belép az új vendég, körülnéz és megáll, és ámúl, bámúl, nem hisz szemének, közelebb áll az asztalhoz, megnézi jobbról balról az ismerősnek látszó őszhajú urat, és megöleli: „Mein lieber Herr Mayer, mein guter Freund, mein größter Wohlthäter" többet nem szólhatott. E megható jelenetet, az ünnepélyes csendet a számos vendég lelkes éljenkiáltása váltotta fel.

Tátrafüredről aztán Késmárkra jött. De alig, hogy egy napig megpihent, szülővárosába rándult unokájával; de itt senkit sem ismerve, úgy is előbb azon helyet akarván felkeresni, hol édes szülői, testvérei nyugosznak, egyenesen a temető felé haladott. És miután könyüs szemeit sokáig pihentette a 60 év óta nem látott szép határon, felkereste rokonait. De nem sokáig állhatott ellen, megmondta, hogy ő nem mérnök, *) hanem édes rokon. Mily nagy, mily megható volt a meglepetés!

Ő is megörült, hogy kegyelettel fogadtatott. Megelégedéssel nézte, hogy szülővárosa épül, szépül; örvendett, hogy szülőháza átengedése által, — mint már fenntebb emlitettük, — ő is járúlhatott a város szépitéséhez, hogy az evangelikusok templomtornya, melynek épitésére buzdított és adakozott, nem sokára elkészül, és megindíttatva érezte magát, hogy ezután is segélyzendi törekvő földieit. És csakugyan tetemes összeget áldozott a továbbépitésre, a harangok, a toronyóra megszerzésére és a templomtérnek szép kertté átalakitására.

Szülőföldét ezután még kétszer hagyta el rövid időre. Családi ügyek 1864-ben Londonba hívták vissza. 1873-ban tengeri fürdőt kellvén használni, megint Angolországban volt, honnan, miután súlyos tüdőbetegségből lassan, lassan felépült, 1875-ben visszatért. A következő évben még tűrhető volt egészségi állapota. Életének utólsó évében is még többnyire vidám, jókedvű volt, és örült,

*) Ez időben mérnökök jártak Szepességen kataszteri munkálatok végett.

hogy a neki kedves leibiczi fürdőbe mehetett. De őszszel a fürdőből visszatérve, a rideg novemberi napok beálltával erős köhögés fogta el és ő napról-napra gyöngébb lett és mindjobban szorult ápolója, egy derék leibiczi nőrokona gondos kezére, ki különben is az ő gondját hiven viselte mindenben.

A nemes férfiú meghalt 1877. február 20.

Ime! ezen vonások alkotják Mayer J. György jellemét. Valóban a dicsőültben nem egyedül a jó rokont, hazája és szülőföldje hű fiát, a becsületes, mivelt polgárt tiszteljük, hanem kiváltképen a ritka jó, vallásos és nemeskedélyű embert. Mily vonzó kép! A kik őt közelebbről ismerték, mondhatják, hogy ez hű életképe, és legfeljebb azt róvhatnák meg, hogy elhallgattam a boldogúltnak azon gyöngéjét, miszerint szívjóságát olyanokra is terjeszté ki, kik azzal visszaélve, az ő kárát okozták. Beismerem hibámat; de megvallom egyszersmind, hogy ezen gyöngeségét, szemben a mai materiális felfogással, bár óvakodtam az eszményitéstől, erénynek számitottam be.

Még egy megjegyzésem van.

Én a boldogúltat csak 1863-ban láthattam először, akkor, midőn, mint fenntebb emlitém, Tátrafüredről Késmárkra jött. Mi tanárok akkor neki, mint intézetünk jótévőjének Stenczel Hugó akkori igazgató vezetése alatt, tisztelegtünk. Meg voltam lepetve azon nemes egyszerűségétől és egyszersmind felléptének biztonságától, a mi tulajdona szokott lenni a nagy uraknak, vagy kedvező viszonyok között nevekedett nagyvárosi polgároknak.

És később többször tapasztalhattam, hogy, ha bizalmas, meghitt emberek körében közlékenyebb lett, oly vonzólag beszélt és oly közvetlen, természetes üdeséggel adott elő hosszú életének és bő tapasztalatainak kincstárából vett egyes tárgyakat, hogy mindent tisztán láthattunk szemeink előtt. De nemcsak élőszóval, hanem irásban is, mint egyik hozzám intézett londoni leveléből meggyőződhettem, oly kedvesen, oly élénken és tárgylagosan tudott egyetmást ecsetelni, mintha még nem nyomta volna hátát az életkornak annyi keresztje.

Még az utóbbi években is bírt annyi fogékonysággal, hogy a népek, az emberiség küzdelmei, a műveltség, a humanitás vívmányai iránt élénken érdeklődött.

Még a múlt nyáron is, és ez volt az utólsó, melyet a leibiczi gyógyfürdőben töltött, szeretett ismerőseivel, mindég szivesen látott vendégeivel, az üde légben, az illatos hársfák alatt mulatni; fűszerezve érzelmes, szellemes szavakkal, hol komoly, hol tréfás beszéddel a társalgást, lekötve nő- és férfivendégeinek figyelmét egyaránt.

ORSZÁGOS PEDAGÓGIAI KÖNYVTÁR ÉS MÚZEUM

Nyugszik szülői mellett a leibiczi temetőben. Temetése február. 23-án volt nagy részvét mellett. A késmárki gymnásiumi tanúló ifjúság gyászdalai szépen illettek azon szertartáshoz, melyet a kegyelet rendezett a valódi érdem elismerése jeléül.

Hátra maradtak utána egyetlen leányának, férjezett Wainewrightné asszonynak leánya: Luïza, és fiai: Tamás, Wilmos és Károly Londonban; fitestvérének leányai: Altmanné és Scholczné asszonyok és egy régebben elhalt unokájának gyermekei Leibiczon. Van tehát, kire hagyhatta szép vagyonát.

Óhajtottam, hogy többen is tudják meg, ki volt, mi volt a dicsőült!

Legyen áldott az ő emléke!

Scholcz Frigyes.

II.

Lyceumi tisztviselők következő t. cz. urak:

Helybeli felügyelő: **Schwarcz Károly.** Helyettes helybeli felügyelő: **Stenczel Hugó.**

Vidéki felügyelők: **Berzeviczy Egyed, Berzeviczy Titusz, Görgey Kornél, Sponer Tivadar.**

Pénztárnokok: **Herczogh Árpád, Kéler Pál, Stenczel Tivadar, dr. Tátray Gergely.**

Az uj alapitvány gondnoka: **Stenczel Hugó,** felügyelő.

III.

Tanári kar.

1. Scholcz Frigyes, igazgató, rendes tanár (1858. óta). Tanitotta a magyar nyelvet és irodalmat az V., VI., VII., VIII., a német nyelvet és irodalmat a VII., VIII., a történetet a III., IV. osztályban, hetenkint 18 órában. Convictusi gondnok, könyvtárnok.

2. Gretzmacher Gyula, rendes tanár (1871. óta). Tanitotta a német nyelvet az I., II., a latin nyelvet a III., IV. osztályban, het. 19 órában. A II. osztály főnöke.

3. Grósz Ernő, rendes tanár (1872. óta). Előadta a latin nyelvet az V., VI., VII. és VIII. osztályban, het. 20 órában, a VII. osztály főnöke, a lyceális gyűlések jegyzője.

4. Kiszelly Ervin, rendes tanár (1866. óta). Előadta a mennyiségtant az I., II., III., IV., a magyar nyelvet a III., IV. osztályban, a szabadkézrajzt az algymnasiumban het. 24 órában. A III. osztály főnöke, a szabadkézrajz tanára.

5. Klein Pál, rendes tanár (1874. óta). Előadta a természettudományokat az V. VI., mennyiségtant az V., VI., VII., mennyiségtani földrajzt a VII., természettant a VIII. osztályban, het. 20 órában. A VI. osztály főnöke, a múzeum őre, a lebészeti észlelde ügyelője.

6. Koller Károly, rendes tanár (1852. óta). Előadta a természettudományokat az I., II., III., a német nyelvet a III. IV., természettant a IV. osztályban, het. 18 órában. A IV. osztály főnöke, a nyugdij-intézet gondnoka, a múzeum őre.

7. Palcsó István, rendes tanár (1852. óta). Tanitotta a görög nyelvet az V., VI., VII. VIII., történetet az V. osztályban, hetenkint 20 órában. A VIII. osztáiy főnöke, alumneumi gondnok, könyvtárnok.

8. Votisky Károly, rendes tanár (1863. óta). Tanitotta a magyar nyelvet az I., II., történetet és földrajzt az I., II, IV., VII., osztályban, het. 20 órában; a tanári értekezletek jegyzője, az önképző-kör elnöke.

9. Weber Pál, rendes tanár (1874. óta). Tanitotta a latin nyelvet az I., II., vallástant az I., II., III., IV. osztályban, het. 20 órában. Az I. osztály főnöke, az algymnásiumi könyvtár őre.

10. Zvarinyi Sándor, rendes tanár (1874. óta). Előadta a vallástant az V., VI., VII., VIII., a német nyelvet az V., VI., bölcsészetet a VII., VIII., történetet a VIII. osztályban het. 19 órában. Az V. osztály főnöke.

11. Gyulaffy József, róm. kath. lelkész. Előadta a róm. kath. hittant az egész gymnasiumban het. 4 órában.

12. Altmann József, mózes vallású elemi tanitó, a mózes hitü gymnasiumi növendékeket oktatta het. 2 órában.

IV.

Tantárgyak az egyes osztályokban az $187^{6}/_{7}$. tanévben.

I. osztály.

Osztályfőnök: Weber Pál.

Vallás, hetenkint 2 óra. A tizparancsolat, egyházi énekek, kézikönyv. dr. Schwarz Károly.

Latin nyelv, het. 6 óra. Alaktan a hangejtéstől kezdve a verba deponentia hajlitásáig, kellő gyakorlatokkal. K. k. Dr. Kühner.

Magyar nyelv, het. 2 óra. A nyelvtan elemei, forditási gyakorlatok, K. k. Toepler.

Német nyelv, het. 3 óra. Szóalaktan, irálygyakorlatok, költemények elemzése, emlékelése. K. k. Bauer F., és Mager olvasó k. I. k.

Földrajz, het. 4 óra. Mennyiségtani földrajz elemei, Európa általános és és a magyar-osztrák birodalom behatóbb ismertetése térképek rajzolásával. K. k. Lüben, Batizfalvy.

Mennyiségtan, het. 4 óra. A négy műtét egy- és többnemű számokkal a számok oszthatósága, közös mérték és többes, közönséges és tizedes törtek. Nézlettan: vonalok, szögek, háromszögek egybevágósága. Szám- és mértani feladványok. K. k. Močnik.

Természetrajz het. 3 óra. Emlősök, madarak, kúszók, halak, rovarok, puhányok, hüllők ismertetése. K. k. Pokorni.

Szabadkézrajz, het. 2 óra.

II. osztály.

Osztályfőnök: Gretzmacher Gyula.

Vallás, het. 2 óra. A 3 hitczikk és a miatyánk. K. k. Palmer.

Latin nyelv, het. 6 óra. Alaktan a szókötésig, verba irregularia, inchoativa és defectiva, forditások, taglalások, emlékelés. K. k. Kühner.

Magyar nyelv, het. 2 óra. A beszédrészek ismertetése, az igék egész terjedelemben, költemények elemzése és megtanulása, szavalása. K. k. Sárospataki m. nyelvtan.

Német nyelv, het. 3 óra. Szótan, mondattan, házi dolgozatok, költemények elemzése, megtanulása, szavalása. K. k. Bauer és Mager.

Földrajz és történet, het. 4 óra. A világrészek. Európa részletes földrajza, térképek rajzolása. Ó-kor története; tekintettel az ó-kori földrajzra. K. k. Lüben. Batizfalvy, Beck.

Mennyiségtan, het. 3 óra. Számtan. Négy műtét közönséges és tizedes törtekkel ismételve: viszonyok, arányok, hármasszabály, kamatszámitás. Mértan. Négyszögek, sokszögek; egyenes vonalu idomok átalakitása, kerületeinek és területének kiszámitása; Pythagoras tétele; háromszögek hasonlósága. K. k. Močnik.

Természetrajz het. 3 óra. Ásványtan. K. k. Fellöcker. Növénytan. K. k. Pokorni.

Szabadkézrajz, het. 2 óra.

III. osztály.

Osztályfőnök: Kiszelly Ervin.

Vallás, h. 2 óra. Első félév: a keresztény egyház története. 2-ik félév: a magyar protestans egyház és a keresztény hitfelekezetek története. K. k. Palmer, Pálfy.

Latin nyelv, het. 7 óra. Mondattan: Esettan. A város nevek szókötése. Melléknév. Névmás. Előljárók. Infinitivus. Imperativus. Consecutio temporum; az idők használata. K. k. Kühner, Meiring és Schulz. Irálygyakorlatok, forditások latinra. Corneliusból elemezve olvastatott és emlékeltetett: Aristides, Pausanias, Lysander, Hamilcar; Phaedrus meseiből Siebelis Tirocinium poeticuma szerint 10 mese elemezve és emlékeltetve.

Magyar nyelv, het. 2 óra. Mondattan, irásbeli gyakorlatok, olvasmányok, költemények elemzése és emlézése K. k. Toepler és Erdélyi Indali P.

Német nyelv, het. 3 óra. Mondattan, mondatok elemezése, költemények megtanulása, házi dolgozatok. K. k. Bauer és Mager.

Földrajz és történet, het. 3 óra. Közép- és ujkor története. K. k. Beck.

Természettani földrajz, het. 3 óra. K. k. Berecz.

Mennyiségtan, het. 4 óra. Betüszámtan, hatványozás, gyökvonás, mértan. A kör- és egyéb hajlott vonalok. K. k. Močnik.

Természettudományok, het. 3 óra, Vegytan. K. k. Schlichting.

Szabadkézrajz, het. 2 óra.

IV. osztály.

Osztályfőnök: Koller Károly.

Vallás, het. 2 óra. Hit- és erkölcstan. K. k. Palmer.

Latin nyelv, het. 6 óra. Szókötés, mondattan folytatása, bevégzése. K. k. Kühner és Schulz. Irálygyakorlatok, fordítások latinra, Cornéliuszból: Themistocles Phocion, Alcibiades, Iphricrates. Szó- és mértan Schulz szerint Ovidius son begyakorolva. Olvastattak és emlékeltettek Siebelis Tirociniumából: Ceres egy fiut gyikká változtat. Battus, Icarus, Bacchus megleli a mézet. Gabii városának bevétele, Brutus rejtett okossága, Cacus.

Magyar nyelv, het. 2 óra. Mondatkötés, mondatfüzés, körmondatok. Irálygyakorlatok. Válogatott költemények elemzése és elmondása.

Német nyelv, het. 3 óra. Mondattan, verstan, ügyiratok, olvasmányok. K. k. Minkwitz, füzetek szerint.

Földrajz és történet, het. 4 óra. A magyar-osztrák birodalom részletes földrajza. K. k. Hauke, Környei. Magyarország története. K. k. Szász K. és Horváth M.

Mennyiségtan, het. 3 óra. Számtan: összetett arányok, kamatszámitás, vegyitési szabály, határidőszámitás, társas szabály, elsőfoku egyenletek egy ismeretlennel. Mértan: Tömörmértan. K. k. Močnik.

Természettan, het. 3 óra. Nyugalom és mozgás, hang- és fénytan, delejesség, villanyosság, hőtan K. k. Pisko.

Szabadkézrajz, het. 2 óra.

V. osztály.

Osztályfőnök: Zvarínyi Sándor.

Vallás, het. 2 óra. Bevezetés az ó-szövetségbe. K. k. Zsarnay L.

Latin nyelv, het. 5 óra. Nyelvtani ismétlések; olvasmányok: Titus Livius XXIII. könyve Ovidius Metamorph. I. és II. könyvéből válogatott helyek, magyarázva, elemezve és részben emlékeltetve. Irásbeli gyakorlatok.

Görög nyelv, het. 4 óra. Alaktan a nevek és szabályos ω végzetü igék, megfelelő szó- és irásbeli fordítási gyakorlatokkal, szavak és mondatok emlézése. K. k. Curtius és Schenkel-Kiss.

Magyar nyelv, het. 2 óra. Olvasás, magyarázás, az illető irók és költők életrajza; a lantos költészet nemei, irásbeli dolgozatok, szavalmányok. K. k. Szvorényi.

Német nyelv, het. 2 óra. A lantos és oktató költészet nemeinek értelmezése, példák emlékelése, dolgozatok. K. k. Heinrich G.

Földrajz és történet, het. 4 óra. Az ókori népek, különösen a görögök és rómaiak története, időtáblák irása, térképek rajzolása. K. k. Hunfalvy J. és Wéber.

Mennyiségtan, het. 3 óra. Számtan: alapmüveletek föltétlen egész és algebrai egész számokkal, számok oszthatlansága, törtszámok, viszonyok, arányok. Mértan. Sikmértan. K. k. Klamarik.

Természettudományok, het. 2 óra. Vegytan, K. k. Dékány R. Ásványtan. K. k. Papp J.

VI. osztály.

Osztályfőnök: Klein Pál.

Vallás, het. 2 óra. Bevezetés az uj-szövetségbe. K. k. Zsarnay.

Latin nyelv, het. 5 óra. Nyelvtani ismétlések. Olvasmány: Sallustius Crispus; Bellum Iugurthinum 38 tejezet Virgil Aeneidos lib. II. egészen, magyarázva forditva és nagy részben emlékeltetve. Irálygyakorlatok.

Görög nyelv, het. 4 óra. Alaktan, μί és rendhagyó ω végzetü igék: szóképzéstan megfelelő fordítási gyakorlatokkal, szavak, mondatok és összefüggő darabok emlézése. Kiválogatott prózai és költői szakaszok elemzése és fordítása Curtius és Schenkel szerint.

Magyar nyelv, het. 2 óra. Szónoklattan. Epikai költészet, megfelelő darabok olvasása, magyarázása, emlézése. A magyar epikusok életrajza. Irálygyakorlatok. K. k. Szvorényi.

Német nyelv, het. 2 óra. Az epikai költészet elmélete; minden epikai műfajnak megfelelő költői és prózai olvasmányok. magyarázattal és részben emlékeltetve. Irálygyakorlatok. K. k. Heinrich G.

Történet, het. 3 óra. Középkor. K. Hunfalvy J. és Weber.

Mennyiségtan, het. 3 óra. Számtan. Hatványok, gyökmennyiségek, végszerütlen és képzeleti számok, logarok. Mértan; Tömérmértan. K. k. Močnik, Klamarik.

Természettudományok, het. 2 óra. Állattan. K. k. Soltész J. Növénytan. K. k. Papp J.

VII. osztály.

Osztályfőnök: Grósz Ernő.

Vallás, het. 2 óra. Keresztyén egyház történet. K. k. Pálfy J.

Latin nyelv, het. 5 óra. Olvasmányok. Ciceronak Milo mellett tartott beszéde. Horatiusból 40 óda, magyarázva, forditva részint emlékeltetve; hetenkénti irálygyakorlatok.

Görög nyelv, het. 4 óra. Xenophon Anab. III. 1. 2. Demosthenes három olynthiai beszéde. Xenoph; Cyrop. I, 5; II, 1—4; IV, 6; V, 2. Xenophon és Demosthenes életrajza. Mondattan az esetek és előljárók, megfelelő szó- és irásbeli gyakorlatokkal.

Magyar nyelv, het. 2 óra. A magyar irodalom története Bessenyeiig. A drámai költészet elmélete füzetekből; olvasmányok, szavalmányok, dolgozatok.

Német nyelv, het. 2 óra. Irodalomtörténet a hajdankortól kezdve Goetheig; olvasmányok, szavalmányok, dolgozatok.

Történet, het. 4 óra. Ujkor története 1815-ig. K. k. Hunfalvy J. és Weber.

Mennyiségtan, het. 3 óra. Számtan: Első- és másodfoku, határozott- és határozatlan, felsőbb kitevő egyenletek. Haladványok és alkalmazások, a kamatok kamatjainak kiszámitása. Helycserélések, kapcsolás, változtatás, binomi tantét. Mértan: Sik- és gömb-háromszögtan; elemző mértan a síkban. K. k. Klamarik.

Bölcsészet, het. 2 óra. Logika: Elemtan és módszertan. K. k. Beck-Gregus.

Mennyiségtani földrajz, het. 1 óra. K. k. Berecz.

VIII. osztály.

Osztályfőnök: Palcsó István.

Vallás, het. 2 óra. Hit- és erkölcstan. K. k. Batizfalvy J.

Latin nyelv, het. 5 óra. A mondattan fontosabb részeinek ismétlése. Olvasmány: Taciti Germania és Agricola. Horatius levelei, de arte poëtica és satyrai. A római irodalomtörténet vázlata, füzetek szerint. Hetenkénti irálygyakorlatok.

Görög nyelv, het. 4 óra. Plató Socrates védelmezése. Homer Iliasa II. és III. éneke. Mondattan, összetett mondatok, megfelelő gyakorlatokkal. A görög irodalom vázlata.

Magyar nyelv, het. 2 óra. Magyar irodalomtörténet Bessenyeitől a jelenkorig. Olvasmányok, dolgozatok.

Német nyelv, het. 2 óra. Német irodalomtörténet Goethetől a jelenkorig. Olvasmányok, szavalmányok, dolgozatok.

Történet, het. 3 óra. Magyarország története. K. k. Horváth, Ladányi.

Természettan, het. 6 óra. A testek általános sajátságai, erőműtan, hangtan, delejesség, villanyosság, fénytan, hőtan. K. k. Piskó.

Bölcsészet, het. 2 óra. Lélektan. K. k. Beck-Gregus.

Nem kötelezett tantárgyak.

Franczia nyelv, az al- és felgymnásiumból jelentkezők számára. Tanitotta: Votisky Károly, gymn. tanár.

Zongora- és orgonatanitás, het. 2 óra, a leendő néptanitók számára. Tanitá: Bohus József elemi tanitó.

Gyorsirás, het. 3 óra a felgymnásiumból jelentkezők számára. Tanitotta: Vitális István VII. oszt. tanuló.

Szabadkézrajz, het. 4 óra, az algymnásiumi tanulók számára. Tanitotta: Kiszelly Ervin, gymn. tanár.

Testgyakorlat, het. 4 óra. Tanitotta: Iváncsó Bertalan, VIII. oszt. tanuló.

V.

A magyar-, német- és latin nyelvből irásbeli dolgozatokul feladott tételek.

Az V. osztályban. Otthonról idáig, leirás. A szepesiek őszi munkája, leirás. A könnyelmü tanuló, jellemzés. Ebül gyült, ebül költ. Forditások németből. Barátom szállása. — Dr. M. Luther, Biographie. Tagebuch. Moses, Biographie. Aurora musis amica. Tempora mutantur et nos mutamur in illis. Böse Gesellschaften verderben gute Sitten. Erklärung eines beliebigen Sprichwortes. Mein Lebenslauf. Man muss den Tag zur Arbeit, die Nacht zur Ruhe verwenden.

Forditások anyanyelvből latinra, hetenkint egyszer.

A VI. osztályban. Folyamodvány. Üdvözlőbeszéd. Minden kezdet nehéz (mondat tárgyalás). Ki mint vet, ugy arat (mondat tárgyalás). Karácsonyi napló. Én a második félévben jobban fogok igyekezni. Rhetorikai syllogismusok. Dic, cur hic. Husvéti napló. Fiuk alkossunk dalegyletet! (Beszéd).

Der Frühling. Mein Lebenslauf. Cyrus. Alexander der Grosse. Karl der Grosse. Die gefährlichsten Feinde der Fürsten sind die Schmeichler. So mächtig du auch sein magst, du stehst doch unter einer höhern Macht. Gute Bücher bilden das Herz und den Verstand. Die Gerechtigkeit ist die Stütze der Staaten.

Forditások anyanyelvből latinra, hetenkint egyszer. Szabad dolgozatok e feladványokból: Parantes sunt amandi et colendi. Minorem te non contempseris.

A VII. osztályban. Előtted a küzdés, előtted a pálya; az erőtelen csügged, az erős megállja. Egy tudós sem pottyant le az égből. A télnek is vannak örömei. Kinek szivében a haza nem él, az mindenütt idegennek tekinti magát. Szabad tárgy. Első és második Balassa Bálint (párhuzam). A tanuló az iskolában és az iskolán kivül (beszéd). Zármunka.

Thue was du sollst, die Liebe und Achtung deiner Mitmenschen wird darauf folgen.

Unrecht Gut gedeihet nicht. Welche Bücher soll ich lesen? Nur immer vorwärts auf unserer Bahn! Erdősy János, forditás. Was habe ich bisher aus der Geschichte der deutschen Literatur gelernt?

Forditások anyanyelvből latinra hetenkint egyszer. Szabad dolgozatok következő feladványokból: Collige adolescens, utere senex. Non quam multis placeas, sed puibus stude. Discite, eunt anni more fluentis aquae. Principiis obsta, sero medicina paratur, quum male per longas invaluere moras. Adolescentis est majores ratu vereri. Regia crede mihi res est sucurrere lapsis. Non nisi certanti laeta corona datur.

A VIII. osztályban. Milyen volt a kezdet?

A milyen a szorgalom, olyan a jutalom.

Első félévi igyekezetem eredménye. Szabad tárgy. Légy munkás és erkölcsös, hogy boldog lehess

Erinnerung und Hoffnung, zwei Hauptquellen menschlicher Freudigkeit und Thätigkeit. Fordítás anyanyelvből németre.

Thue was du sollst, und dein Gewissen wird dir keine Vorwürfe machen!

Obsequium amicos, veritas odium parit. Omnia si perdas, famam servare memento, qua semel amissa, postea nullus eris. Stultiae proprium est aliorum vitia cernere, obli-visci suorum.

Ver hiemem sequitur, sequitur post triste serenum. És: fordítások az anyanyelvből latinra, hetenkint egyszer.

VI.

Jelentés.

A)

1. A tannyelv a felgymnasiumban magyar, az algymnasiumban tulnyomólag német.

2. Az $187^{6}/_{7}$-ik tanév ünnepélyes megnyitása szept. 1-én volt. A tanulók szabályszerű felvétele megtörténvén, a felvételi- és javitóvizsgák megtartatván, a rendes előadások szept. 4-én kezdettek.

3. A tanári kar éberfigyelemmel volt arra, hogy a tanuló ifjuság kedélyélete fejlesztessék és értelme tudománynyal gazdagittassék. Ifjuságunk dicséretére legyen mondva, hogy az iskolai törvényekhez általában pontosan alkalmazkodott.

4. Az ifjusági önképzőkör, valamint a műéneket és zenét gyakorló társaság a lefolyt tanévben is törekedett megfelelni kitüzött czéljának; nyilvánosan pedig fellépett kétszer t. i. Klein P. és Scholcz Frigyes tanárok által a lyceumi múzeum- és könyvtár javára rendezett hangverseny és nyilvános felolvasás alkalmával.

5. E jótékonyczélú előadások tisztajövedelme összesen: 140 frt. 38 kr.

6. E tanévben összesen két nagyobb kirándulás történt felgymnasiumi növendékekkel és pedig Klein P. tanár alatt: őszszel a Tátrára, a pünkösti szünidő alatt Vielicskára és Krakóba.

7. Tanitványaink egészségi állapota a most mult tanévben a legjobb volt,

B) Az ifjuság létszámát következő rovat mutatja:

Osztály	Beirt tanuló	Anyanyelvre nézve			Vallásra nézve					Evközben kilépett.	Létszám a tanév végével	Életkoruk szerint									
		magyar	német	tót	ág. h.	helv. h.	r. kath.	kel. gör.	móz. v.			10 éves	11 „	12 „	13 „	14 „	15 „	16 „	17 „	18 „	19 satb.
I.	84	17	51	16	50	7	17	1	9	3	81	17	25	28	7	5	2	—	—	—	—
II.	69	14	42	13	35	8	14	1	11	2	67	—	3	19	23	16	7	1	—	—	—
III.	54	12	32	10	31	8	6	—	9	1	53	—	—	3	9	17	16	6	3	—	—
IV.	41	11	26	4	22	8	7	—	4	3	38	—	—	—	9	16	12	3	1	—	—
V.	39	13	20	6	22	5	2	1	9	—	39	—	—	—	1	5	9	15	6	3	—
VI.	38	20	16	2	12	11	4	1	10	—	38	—	—	—	—	—	3	12	12	8	3
VII.	54	36	15	3	21	17	8	2	6	3	51	—	—	—	—	—	2	15	19	12	6
VIII.	45	34	7	4	11	17	9	2	6	1	44	—	—	—	—	—	—	—	1	6	38
Összeg	424	157	269	58	204	81	67	8	64	13	411	17	28	50	49	59	51	52	42	29	47

1) Ezek közt: Abaujból 9, Árvából 20, Barsból 1, Békésből 2, Beregből 5, Biharból 4, Borsodból 2, Csanádból 1, Csongrádból 1, Gömörből 27, Hevesből 2, Hontból 2, Jászkúnságból 10, Krasznából 1, Liptóból 47, Máramarosból 5, Nógrádból 5, Pestmegyéből 7, Sárosból 2, Szabolcsból 34, Szatmárból 16, Szepesből 183, Turóczból 2, Ugocsából 2, Ungból 4, Zemplénből 17, Zólyomból 5, Dalmátiából 2, Lengyelből 3, Stajerből 1, Szileziából 1. — 2) A tanulók száma $187^{5}/_{6}$-ban volt 419. — 3) A tanulók száma $187^{6}/_{7}$-ben volt 424.

C) Tanszerek.

1. A lyceumi könyvtár áll: 20.578 kötetből:

a) Ajándék utján kaptunk ez évben főtiszt. Czékus István superintendens urtól: A vallás- és közokt. m. k. miniszterium ötödik jelentését, a közoktatás állapotáról 1 kt. Egyházi örömünnep; Gyászünnepély. Beiktatási ünnepély. Szabályzat a tiszaker. ev. tanitóképző intézetben tartandó képesitő vizsgálatra nézve cz. mkt.

Mél. Berzeviczy Egyed lyc. felügyelő urtól: Az 1872. évi országgyülés főrendi házának jegyzőkönyve, naplója és irományai 6 kt. A közösügyek tárgyalására kiküldött bizottmány irományai 3 kt. A magyar állami- és vasuti távirdák statisztikája 1874- és 1875-ről 2 kt. A vallás- és közokt. m. k. miniszterium jelentését a közoktatás 1873-ik évi állapotáról 1 kt és ötödik jelentését is 1 kt. Stenczel H. lyc. felügyelő urtól Magyarország hártyagombáinak válogatott képei IV-ik fzt. Kalchbrennertől.

Tek. Payer Hugó, helybeli egyh. és iskolai felügyelő urtól Kolbenheyer Károly: A magas Tátra térképe, 4 példány. Tek. Törs K. urtól, Jókai: A forradalom alatt; Dembinszky emlékirata; A Margit-sziget leirása; Deák Ferencz emlékezete.

A kolosvári egyetemtől: Tanrendje, Almanachja és beszédek 6 füz.

A kir. József müegyetemtől: Beszédek 2 füz.

A pozsonyi kir. akademiától: Személyzeti létszáma és tanrendje $187^{6}/_{7}$. tanévben, 1 füz.

A Franklin-társulattól: Tankönyvek 29 köt.

Aigner Lajos urtól: Tankönyvek 6 kt.

Kilian F. urtól, tank. 1 köt.

Nagel B. urtól, tank. 1 köt.

Stein J. urtól, tank. 1 köt.

Stolp K. urtól, tank. 1 köt.

Zilahy S. urtól 2 füz.

Steinacker Ödön a nm. miniszterium által: Die Londoner internationale Ausstellung d. J. 1872. 1 köt.

Jády József tr. urtól, tank. 1 kt.

Grósz Ernő tan. urtól: Szépirási- és mértani tábla 22 drb.

Alexander Béla tanulótól: M. Chr. Scriver's Seelenschatz 1 fol. kt. és

Rátz István tanulótól: Corp. jur. publ. 1 köt. Struvii G. A. Syntagma juris feud 1 köt., Bél M. Compendium hungariae geogr. 1 köt. Magyarország térképe 1 tábla.

b) Vétel utján szereztünk a Schwartner-féle alapitványból: Balbi Adr. „Allgemeine Erdbeschreibung" folytatása; Dr. Weber Gy. „Allgemeine Weltgeschichte I—VIII köt., Brehms Thierleben zweite Auflage. A term. t. társulat $187^{6}/_{7}$. évi kiadványait és annak „Közlönyét".

A felszerelési pénztárból: Magyar tanügy. Prot. egyh. és isk. lap.

Közép tan. tanárgyleti Közlöny. Életképek. A magyarországi Kárpát-egylet évkönyve 1 köt. — Kiadatott összesen: 72 frt.

c) A magyar könyvtárba szereztetett Jóny Tivadar alapitványából: Kézai Simon mester magyar krónikája. Laboulaye E. Lengyelország első felosztása. Mészáros Lázár emlékiratai. Szépirodalmi könyvtár, kiadja a magy. akad. könyvkiadó vállalata. Greguss Ágost tanulmányai. Toldy Ferencz, Irodalmi beszédek. Mikes Kelemen levelei. Horváth Mihály, Zrinyi Ilona.

Kiadatott összesen 20 frt. 70 kr.

A felszerelési pénztárból szereztetett továbbá: Magyarország nagy fali térképe Hunfalvy Jánostól. Ázsia nagy fali térképe Berghaustól. Afrika nagy fali térképe Berghaustól. — Kiadatott 25 frt.

Az éremgyüjteménybe: 18 drb. ezüst érem, régi és ujkori, 6 frt. 23 krért.

d) Az algymnasiumi könyvtárban van 352 kt. Kiadatott összesen 65 frt.

e) A rajzminták gyüjteményébe szereztetett: Hermes-féle rajzminták 10 frtért.

2. A természettani szertárban van 301 darab. Szereztünk vétel utján: Három kettős kúp, állványnyal. Átszivárgási mérő Érenycsésze a Leydenfrost-féle kisérletre — Seebeck-féle rézkorong. Trevellyan rezgettyüje. Müller fénytörési készüléke. Iránytalan delejtű. Vizfelbontó készülék. Galvánmásolási készülék. Turmalinfogó. Selyemmel bevont rézsodrony. Villanyos szikrára való készülék. A folyadékok oldalnyomására való készülék. Foucaul-féle ingakisérlet. Mariotte-féle kisérlet. Scott-féle hangvilla, hangiró. Gőzmozdony. Léghajó. Coulomb, felület süritője. A légsúlymérő kijavittatott. Cartesian-féle búvár.

Kiadatott összesen 243 frt. 30 kr.

3. A természetgyüjtemény áll 7114 drból. Szereztetett 1 vidra 12 frt 40 krért.

Meeze Vincze úr egy kitömött medvét ajándékozott.

Érmeket ajándékoztak: Pollák Ignácz úr 12 drbt. Stern Lajos úr 1 drbt.

4. Az éremgyüjtemény áll 407 drbból; (a római korszakból 364, az ujkorból 43).

Fogadják a t. cz. jótevők az intézet hálaköszönetét.

A fentebbi kimutatások szerint kiadatott ez évben tanszerekre 454 frt. 63 kr. egyéb mivelődési eszközökre 47 frt. 11 kr. összesen: 501 frt. 74 kr.

D) Alumneum és Convictus.

1. Az alumneum jótéteményét (ebédet) az év folytán összesen 112 tanuló élvezte 16 frt. évi fizetésért.

2. A convictusban 139 növendék nyert élelmezést, még pedig ebédre 3 tál ételt és kenyeret; vacsorára kenyéren kivül pecsenyét burgonyával, vagy káposztával, vagy egyéb vastag ételt. Ezek közül 37 csupán vacsorát fogadtak a convictusban.

3. Convictusi ebédért és vacsoráért fizettetett 60 frt. egész évre; csupán vacsoráért 30 frt. egész évre.

4. A kik ebédet az alumneumban és vacsorát a convictusban fogadtak, 46 frtot. fizettek egész évre.

5. Felvétetik az alumneumba és convictusba minden tanuló vallás-különbség nélkül.

Fogadják köszönetünket mindazon t. cz. pártfogók, kik az alumneumot és convictust gyámolitották.

E) Szorgalomdíjak.

Az 1877. junius 26-án tartandó zárünnep alkalmával Lyceumunk szegénysorsu, de jó magaviseletü kitünő tanulói következő szorgalomdijakban részesittetnek:

1. Róth-Teleky Johanna grófné alapitványából fejenkint 42 forinttal: Ganovszky Pál, Lang József, Közempel Ede, Hrobony János, Filarszky Nándor, Strompf Pál.

2. Jóny Tivadar-féle pályadíj, két pályanyertes magyar dolgozatért, egyenként: 9 frt.

3. Napravszky-féle szorgalomdíj, hat felgymnásiumi tanuló számára, fejenként: 20 frt.

4. Clementis-féle szorgalomdíj, két felgymnásiumi, leginkább gömörmegyei tanúlónak, fejenként 12 frt. 5, Ujházy-féle szorgalomdíj négy felgymnásiumi tanulónak fejenkint: 6 frt.

6. Horváth Borbála-féle 12 frtból álló jutalom egy felgymnásiumi német- vagy tótajku tanulónak, ki magát a magyar nyelvben kitüntette.

7. Wéber Mihály-féle jutalom négy algymnasiumi tanulónak, egyenként: 6 frt.

8. Egy csehországi Brun-féle alapitványból 120 frt. Brun Ádám VI. oszt. tanulónak.

9. Mária Terézia-féle állami szorgalomdíj alapitványból 120 frt. Tegze Miklós V. oszt. tanuló.

10. Pasint József 1-sö oszt. tanuló 100 frt. állam-szorgalomdíjban részesült.

11. Péczelly István-féle 42 frtos szorgalomdij magyar nyelven irt tudományos pályamunkáért.

12. A természettudományi társulat jutalom-könyveit kapták: Nagy Elek, Rátz István, Ryll Ferencz, Tereh Gyula felgyimnásiumbeli tanulók.

Kiosztatott ez évben készpénzben összesen: 856 frt.

A Jóny Tivadar-féle pályadiakra kitüzettek $187^{6}/_{7}$-ben következő tárgyak: Berzsenyi Dániel emléke (elegia). Egy derék hazafi emlékezete (elegia). Uj könyv, költemény. Hazánk és népei, költemény. A vizsga előtt, tréfás költemény. A szökött katona, költői elbeszélés.

A Péczelly István-félére: A napfény szétbontása és a szinekről.

F.) Érettségi vizsgák.

a) Az 1877-ik évi junius 15, 16, 18, 19-én tartandó irásbeli és junius 27-én és következő napjain tartandó szóbeli érettségi vizsgálatokra jelentették magukat 42.

b) (Az 1876. junius 26, 27, 28-kán tartott szóbeli érettségi vizsgán főtisztelendő Czékus István superintendens ur elnökölt.)

1. Jelentkeztek 35.
2. Önként visszalépett 2.
3. Kiállották a vizsgát 31, de ugy, hogy aug. 31-én 1; 1877. február 5-én 1 tett javitóvizsgát.

Visszavettetett egy évre 2.

G) Uj alapitvány.

Az 1865-ik évi aug. 23-án a Lyceum felsegélésére alapitott ujabb alapitvány, mely az 1875. évi kimutatás szerint 6692 frt 70 kr. összeget tett, az 1876. év végén 6920 frt 52 kr., tehát összesen 227 frt és 82 krral szaporodott, melyből ugyanesak 200 frt. osztatott el alapszabályszerüleg.

Hálás elismerés azon t. cz. pártfogóknak, kik ezen alapitványt évi járulékaikkal szaporitották.

Hálás elismérés Stenczel Hugó felügyelő-gondnok és Stenczel Tivadar pénztárnok uraknak, kik ezen alapitvány érdekét előmozditották.

VII.

A Lyceum emléklapja.

Intézetünk pártfogói érezvén és tudván, mi forog fenn, felismervén, hogy az ujkor uralkodó eszméi és culturális törekvései kivált az iskolák szellemi- és anyagi érdekeinek előmozditását sürgetik, ez évben is mozditották elő a Lyceum érdekeit anyagi- és szellemi eszközökkel.

Nem mellőzhetem hallgatással, hogy intézetünk a helybeli felügyelőség buzgalma és t. cz. Brósz Jónát ur, Kassán lakó ügyvéd, lelkes pártfogása és közremüködése folytán már ez évben vehette birtokába a dicső emlékü schmecksi Rajner György 10,000 frtból álló nagylelkü hagyományát.*)

Fogadja t. cz. Brósz Jónát ügyvéd ur, intézetünk e melegkeblü barátja, fogadja a t. cz. felügyelőség forró köszönetünket azért, mit befolyásuknál fogva ügyszeretettel intézetünk számára kieszközöltek!

Áldja az ur Isten minden jóval tanodánkat és vegye oltalma alá, hogy ezután is feladatát minden tekintetben teljesithesse!

*) Lásd a késmárki Lyceum $187^1/_2$. évi Értesitvényét.

VIII.

A növendékek névjegyzéke.

I. osztály.

Barcs Róbert
Bella József
Bresel Sándor
Brosz János
Drescher Károly
Dzurik Mihály
Emericzy Rudolf
Farkas Bálint
Feldmann Adolf
Frank Pál
Galgóczy József
Ganofszky Gusztáv
Glatz Samu
Göczel Árpád
Grünvalszky Ede
Gotthardt János
Gürtler Károly
Halassa Mihály
Harmann Jenő
Hermel Kornél
Horváth György
Janovicz Alfréd
Janovicz Lipót
Kinczler Béla
Klausz Adolf
Klein Jenő
Klein Samu
Kleinberger Antal
Kondor Zsiga
Kostialik Ferencz
Kottler Gusztáv
Knieszner Lajos
Kredatus Albert
Kreszák Cyrill
Krieger Vilmos
Kunsch András
Kuncz Gyula
Laczó Gyula
Lakos István
Lang József
Lauff Gyula
Ligusch Ferencz
Mattyasovszky Elemér
Matusz Lajos
Medzihradszky Pál
Meleky Aladár
Melczer József
Ménhardt Mihály
Mesko Cyrill
Muránszky Kálmán
Nizsnyik János
Obriszt Károly
Oravecz István
Pasiut József
Pechár Kornél
Polonyi János
Poputh Victor
Roth Alfréd
Rőczey Dániel
Schikedanz Mór
Schleiminger Gyula
Schmidt Frigyes
Scholcz Róbert
Schwarcz Kornél
Somossy András
Stenczel Oszkár
Stitniczky Rudolf
Tarnóczy Béla
Tátray Sándor
Thinschmidt Jakab
Topperczer Vilmos
Tóth Kálmán
Treger János
Turnay Pál
Ulicsny Emil
Varga Károly
Werdonics Ede
Zima Antal
Zubriczky Károly

Magántanulók:

Csemiczky Miklós
Csernok Lajos
Krompecher Jenő
Szutoris Róbert
Weisz Gyula

II. osztály.

Almann János
Almásy Zsiga
Balló János
Balogh Mihály
Bárány András
Batáry Imre
Boharcsik Vilmos
Braun Antal
Burchardt Ferencz
Cornides Victor
Danielis János
Dobsa József
Durány János
Emericzy Rezső
Fabiny Gusztáv
Fábry László
Feitel Albert
Ferenczy Zoltán
Flentis Ede
Fogarasy Bálint
Genersich Sándor
Goldmann Simon
Gönczy István
Graumann János
Hannur Ferencz
Herskovics Frigyes
Hibján János
Hlavács Victor
Hollaender József
Horvay Ede
Iváncsó József
Klein Manó
Kostenszky Victor
Lahm Albert
Lányi Ernő
Maczkó Pál
Mattyasovszky Andor
Mattyók Sándor
Matuska János

Mayer Armin
Mayer Gyula
Nádasy János
Okályi Adolf
Petróczy Pál
Reinitz Izidor
Répászky István
Róth László
Samuelis Kornél
Schmeisz János
Schmidt Sándor
Schmoegner Gyula
Scholcz Árpád
Schwarcz Károly
Sipos István
Skrovina József
Szohány Pál
Tátray Ernő
Teichner Márk
Thiel János
Tóth Bencze
Tunner János
Ulicsny József
Veneczianer Simon
Wenk Károly

Magántanulók:

Kohn Rudolf
Nádasy László
Sólymossy István
Topscher Lajos
Wünschendorfer Béla

III. osztály.

Almásy László
Batta István
Benne Rajmund
Bergsmann Jakab
Bittner László
Breuer Jakab
Csányi Gusztáv
Csaplovics Simon
Cserépy György
Damrély Gyula
Droppa József
Emericzy Árpád
Ercsey Kálmán
Fabiny János
Fabriczius Gyula
Fried Samu
Funk Ignácz
Fuszgaenger Benjamin
Gloser Lajos
Gretzmacher Alfréd
Hermel Ágost
Herz Simon
Hilmer István
Hlavács Kálmán
Horváth Cyrill
Jakobovics Mór
Kompanik István
Králik Vendelin
Kulifay Pál
Lévay István
Lind Károly
Mayer Lajos
Meszjár Pál k. l.
Nagy Antal
Neumann Manó
Pacziger Ervin
Pákozdy Béla
Petróczy Zoltán
Polnisch Jenő
Renner Pál, k. l.
Id. Scholcz Gyula
Ifj. Scholcz Gyula
Schweiger Boldi
Simkó János
Stenczel György
Stotter Jakab
Strompf János
Ujhelyi Menyhért
Weber Samu
Weisz János
Wolf Lipót
Zgúth Péter
Zinn Dávid

Magántanuló:

Kohn Rudolf

IV. osztály.

Achácz János
Berencsy György
Bereznay István
Chritz Ede
Csiky Ferencz
Dobsa Mihály
Dubovszky Adolf
Durst Victor
Fejérváry Sándor
Fink Kálmán
Führer Illés
Göttinger Gyula
Herbst Simon
Jánosy Hugó
Kajári Ferencz
Kostenszky Kálmán
Kuszmann Gyula
Lauff András
Lindtner Armin
Lipter Ernő
Littmann Simon
Malatinszky Rezső
Maresek Aladár
Mayer Armin
Mészáros Lajos
Michna Imre
Mispál József
Pálka Kálmán
Parszkuta János, k. l.
Puskás József
Roth Miksa
Sáska Dezső
Schimkó Victor, k. l.
Scholcz Hugó, k. l.
Schoenviszner Szilárd
Schwarcz Aladár
Somossy Mihály
Steiner Imre
Stockinger Ferencz
Werner László
Visny Samu

V. osztály.

Adriányi Adolf
Ballás Mátyás
Barcs Gusztáv
Belényesy András
Benyiczky Antal
Braun Jakab
Buzinkay László
Csávás Imre
Danielis Samu
Cseh István
Dsurnik Ferencz
Faix Mihály
Goldmann Adolf
Haasz József
Horváth János
Hoznek Lajos
Klein Jakab
Kohúth János
Kolbenhayer Samu
Kompis Péter
Kornhauser Adolf
Kostenszky Pál
Krieger Lipót
Landiger Róbert
Lipták Tivadar
Marczi István
Müller János
Nics István
Ondrus János
Payer Sámuel
Palumby Gábor
Polónyi Gyula
Riegelhaupt Samu
Sohajda Géza
Szekey Victor
Tegze Miklós
Topperczer Károly
Zimmermann András

Magántanuló:

Duschnitz Gábor

VI. osztály.

Altmann Gusztáv
Bacsinszky Tivadar
Brun Ádám
Dézsi Ferencz
Dobos Ferencz
Fischer Ede
Frecska Sándor
Frenkel Sándor
Führer Pál
Gallay János
Goldmann Adolf
Gömöry Elek
Győry István
Jakobovics Miksa
Kasztner János
Kóhn Náthán
Kondor László
Kubik Márton
Kún Mihály
Kübecher Albert
Leitner Endre
Losonczy Árpád
Medzihradszky Milos
Nagy Lajos
Nagy Pál
Neumann Mór
Reich Sándor
Reusz Emil
Rottenberg Jeremiás
Szabó Ferencz
Szendy János
Szontagh Sándor
Tátray László
Tóth Miklós
Trompler Ernő
Weiner Lőrincz
Weszeczky Izidor
Zipser Mór

VII. osztály.

Báthy Kálmán, k. l.
Báthory Elek
Bazilides János
Béres György
Bohuczky István
Brodszky Gyula
Buzik Gyula
Csernak Samu
Czibur Károly
Evva Ödön
Filárszky Nándor
Forberger László
Gál Antal
Hrobony János
Jármi Miklós k. l.
Kenézy Gyula
Kircz Jakab
Kóhn Lipót
Korbély Géza
Kovács Gyula
Kozempel Ede
Kubinyi Ferencz
Kunsch Mátyás
Kutlik József
Lehoczky János
Lopusnyi Kornél
Majer Lajos
Manczel József
Marikovszky Sándor
Nagy Imre
Nagy Károly
Nagy Sándor
Nyomárkay Ödön
Orbán Károly k. l.
Perecz Samu
Pollák Károly
Potomcsik Manó
Rátz István
Remenyik Lajos
Sarkadi Nagy István
Scholcz László
Schoewiszner Kálmán
Stuller Lajos
Stik Gusztáv
Tegze László
Teodorovics Ferencz
Vitális István
Weisz Manó
Wenk Gyula
Zehery István

Magántanulók:

Dobray László
Greguska János
Herz Simon
Löwenstein Mór

VIII. osztály.

Andrejkovics István
Belényesy László
Bódor Imre
Csató Lajos
Csiky Gusztáv
Danis Lajos
Emericzy Victor
Esze Tamás k. l.
Frenkel Samu
Ganofszky Pál
Höchel Antal
Hüvösy Lajos
Iváncsó Bertalan
Komoróczy Ferencz
Kőnigstein Dénes
Kubányi András
Kutlik János
Lakos Gyula
Langh György
Lang József
Majzlik Sándor
Mudry János
Nagy Elek
Nyikora József
Nyitray Pál
Ondrus János
Pallagi József
Pékáry Ferencz
Ryll Ferencz
Reicher Vilmos
Simon Ede
Simon Ferencz
Solcz Béla
Soós Lajos
Strompf Pál
Tegze Géza
Tereh Gyula
Tóth Elek
Tóthy János
Zehery Lajos

Magántanulók:

Gureczky János
Kircz József
Singer József
Sziklay Gyula
Vitányi József

A jövő tanév kezdődik szeptember l-én. Az első három nap beiratás- és az illetők megvizsgálására fog fordittatni.

ORSZÁGOS PEDAGÓGIAI KÖNYVTÁR ÉS MÚZEUM